

JAK EFEKTIVNĚ UČIT O POLITICE? OVĚŘENÝ VÝUKOVÝ PROGRAM G-EPIC

HOW TO TEACH EFFECTIVELY ABOUT POLITICS? CONFIRMED TEACHING PROGRAMME G-EPIC

**Hana Sotáková¹, Vojtěch Ondráček², Kateřina Fibigerová¹,
Irena Smetáčková¹**

1 Katedra psychologie, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova

2 Katedra občanské výchovy a filozofie výchovy, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova

Abstrakt

Příspěvek představuje výukový program G-EPIC určený pro výuku občanské výchovy v 8. ročníku ZŠ. Program vznikl v rámci mezinárodního projektu (ČR, Dánsko, Německo, Belgie, Velká Británie) a zahrnuje pět strukturovaných lekcí zaměřených na rozšíření pojetí politiky od stranické roviny k občanské participaci, posílení politické self-efficacy a zvýšení zájmu žáků a žákyň o veřejné dění. Program využívá interaktivní a participativní didaktické postupy. Jeho efektivita byla ověřena intervenční studií (14 intervenčních a 4 kontrolní třídy) a podpořena kvalitativními daty od žáků/yň i vyučujících.

Klíčová slova: *občanská výchova; politická self-efficacy; participace; gender; intervenční studie*

Abstract

The paper presents the G-EPIC educational programme designed for Civics education in lower secondary schools (Grades 8). Developed within a five-country project (Czech Republic, Denmark, Germany, Belgium, UK), the programme consists of five structured lessons aimed at broadening students' understanding of politics beyond party politics, strengthening political self-efficacy, and increasing civic interest through interactive and participatory methods. The programme was piloted and subsequently tested in an intervention study (14 intervention and 4 control classes). Quantitative and qualitative findings confirm its effectiveness across countries while also identifying methodological and instructional limitations.

Keywords: *civic education; political self-efficacy; participation; gender; intervention study*

1 ÚVOD

Jedním z cílů občanské výchovy je vést studující k porozumění politickým procesům a k rozvoji jejich zájmu a dovedností, díky kterým se sami mohou do politiky zapojit. Naplnit tento cíl je však pro vyučující náročné. Mezinárodní výzkumy potvrzují, že mladí lidé – zvláště v České republice – mají poměrně nízký zájem o politiku a nízkou politickou self-efficacy. Vyučující postrádají v tématu dostatečnou metodickou podporu. Na tyto skutečnosti reagoval projekt G-Epic, jehož hlavním výstupem se stal ověřený výukový program. Jeho představení je hlavním cílem příspěvku.

2 TEORIE

Politiku lze chápat ve dvou rovinách: formální (politické strany, státní instituce) a neformální (občanské iniciativy, komunitní aktivity). Výzkumy ukazují, že mladí lidé politiku často redukuje na institucionální úroveň, k níž mají spíše negativní vztah (Schulz et al., 2018). To souvisí s nižším zájmem o politiku i slabší politickou self-efficacy (Torney-Purta et al., 2001). Je proto důležité rozšiřovat porozumění politice jako prostoru každodenní participace. Program G-EPIC propojuje občanské vzdělávání, genderově senzitivní pedagogiku a participativní didaktiku. Staví na aktivním učení a strukturované diskusi, které podporují žákovskou angažovanost i kognitivní výsledky (Fredricks et al., 2004).

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Výukový program byl vyvíjen na základě dosavadních výzkumů a série vlastních exploračních i experimentálních studií. Výsledný program je tvořen pěti výukovými lekcemi, které postupně graduji. Program byl pilotován a následně ověřen prostřednictvím intervenční studie v pěti zemích (Česká republika, Belgie, Velká Británie, Dánsko a Německo). V případě Česka tvořil výzkumný soubor 14 intervenčních tříd a 4 kontrolní třídy. Intervenční studie využívala kombinaci kvantitativních (pre-post dotazníky měřící politickou self-efficacy

a zájem o politiku) a kvalitativních metod (pozorování, rozhovory s vyučujícími, fokusní skupiny se žáky/němi). Analýza sledovala změny v porozumění politice, participaci a vnímání vlastní politické sebedůvěry.

4 VÝSLEDKY / OČEKÁVANÉ VÝSLEDKY

Každá z pěti lekcí měla jasné formulované výsledky učení, jejichž naplnění bylo ověřováno intervenční studií. Výsledky prokázaly statisticky významné zvýšení politické self-efficacy i širší porozumění politice u žáků a žákyň v intervenčních třídách oproti kontrolním. Studující častěji chápali politiku jako prostor občanské participace, včetně možností zapojení ve škole a místní komunitě. Kvalitativní data potvrdila vyšší míru zapojení i u pasivnějších a jazykově znevýhodněných žáků a žákyň. Podmínkou efektivity byla příprava vyučujících, bezpečné klima a strukturované diskusní formáty (práce ve dvojicích a malých skupinách, Q-metoda), které snižovaly obavy z negativních reakcí spolužáků a spolužaček.

5 ZÁVĚRY A DISKUSE

Výukový program G-EPIC představuje empiricky ověřený a teoreticky ukotvený nástroj pro rozvoj občanských kompetencí na nižším sekundárním stupni. Propojuje koncept politické self-efficacy, genderově senzitivní přístup a důraz na žákovskou participaci ve výukových aktivitách. Ukazuje, že strukturované, dialogické výukové situace mohou snižovat genderové a další rozdíly v participaci jednotlivých studujících, a tím pádem podporovat inkluzivní pojetí politického vzdělávání. Projekt potvrdil význam žákovské angažovanosti, bezpečného prostředí pro učení a metodické podpory pro vyučující jako klíčových podmínek efektivity. Je však třeba reflektovat metodologická omezení (velikost a strukturu vzorku, mezinárodní kontext) i nároky na implementaci.

PODĚKOVÁNÍ

Příspěvek vznikl v rámci projektu G-Epic (Project number: 101095000, Project name: Gender Empowerment through Politics In Classrooms), financového z programu HORIZON-CL2-2022-DEMOCRACY-01.

6 LITERATURA

- Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., & Paris, A. H. (2004). School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. *Review of educational research*, 74(1), 59–109.
- Hoskins, B., & Carrasco, D. (2025). Understanding gender inequality in political self-efficacy in early adolescents: Different measures, different gender gaps. *Political Studies Review*, 23(2), 425–444. <https://doi.org/10.1177/14789299241264970>
- Kahne, J., & Westheimer, J. (2006). The limits of political efficacy: Educating citizens for a democratic society. *PS: Political Science & Politics*, 39(2), 289–296. <https://doi.org/10.1017/S1049096506060471>
- Schulz, W., Ainley, J., Fraillon, J., Losito, B., & Agrusti, G. (2018). *ICCS 2016 International report: Civic knowledge and engagement among lower-secondary students in 24 countries*. International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA).
- Torney-Purta, J., Lehmann, R., Oswald, H., & Schulz, W. (2001). *Citizenship and education in twenty-eight countries: Civic knowledge and engagement at age fourteen*. IEA.